

SPROG & SAMFUND

Nyt fra
Modersmål-Selskabet
26. årgang nr. 1
Marts 2008

**Indhold: Formanden skriver 3 · Modersmål-Dagen 4-5 · Mange slags dansk 6-7 · Ord og tal 8
Nye bøger 9-14 · Vendsysselgilde 15 · Generalforsamling 16**

Bøger

Der ventes i disse dage på en melding fra det kommissorium, der skal indvarsle den første etape i regeringens sprogpolitik. Det fejrer dette nummer med anmeldelser af bøger, der dokumenterer, at sprogdebatten er mere levende end nogensinde. Kommissionen skal ikke forvente, at dens udspil går stille af. Kompromiser vil blive dissekeret, ethvert låg af syltekrukke blive løftet. Det er en folkelig sag. Og de bøger, der omtales på de følgende sider, har alle folkelig appel, selv de rent faglige som fx „Sætningen“, der indgår i Syddansk Universitets medieserie til brug for journalister og andre professionelt skrivende. Det er en serie, som alle kan læse og lære af takket være dens righoldige eksempelække og pædagogiske opsætning. Serien udmærker sig desuden ved at have holdninger. Den danske sprogdebat deler sig ofte mellem på den ene

side jeronimusattituden, der vender ryggen til enhver udvikling, og på den anden side den tilbage-læenede position, der lader normen være styrende. Medieserien er ikke bange for at pege på, hvad der er godt og skidt. Det er salt og pepper i debatten, og det er velkomment. Et par andre konstruktive bidrag er ordbogen til den danske salmebog, der på smukkeste vis bevarer de gamle ord og gør dem forståelige med dagens gloser, ligesom det nye testamente er udkommet med en provokerende modernisering. Læs bøgerne og giv kommissionen kamp til tankestregen.

Billedet ovenover er fra Modersmål-Dagen, der indledte FNs sprogår til fordel for flersproget fællesforståelse. Stående ses Flemming Thøgersen, FN-forbundets bestyrelse og vært for det arrangement, der refereres inde i bladet.

M. B.

MODERSMÅL-SELSKABETS BESTYRELSE:

FORMAND:

Mag.art. Bent Pedersbæk Hansen,
Gadestævnet 35, 2650 Hvidovre, tlf. 3647 4065,
e-mail: bp@modersmaal.dk

NÆSTFORMAND:

Cand.oecon. Henrik Munck,
Farumgårds Allé 3, 3520 Farum, tlf. 4495 2243,
e-mail: hm@modersmaal.dk

KASSERER:

Cand.jur. Rasmus Rune Axelsen
Lindevej 9, 4180 Sorø, tlf. 5783 0006,
e-mail: rra@modersmaal.dk

ØVRIGE BESTYRELSE:

Stud.mag. Lasse Bruun,
Marstalsgade 1, 1.tv., 2100 Kbh. Ø, tlf. 4035 2266,
e-mail: lb@modersmaal.dk

Kontorassistent Ingrid Carlsen,
Ammendrupvej 33, 3200 Helsingør, tlf. 6095 8802,
e-mail: ic@modersmaal.dk

Cand.mag. Gerda Thastum Leffers,
Skolebakken 81, 2830 Virum, tlf. 4585 7644,
e-mail: gtl@modersmaal.dk

Journalist, stud.mag. Jens Møller Nielsen,
Oxford Have 181, 2300 S., tlf. 2685 9800,
e-mail: jmn@modersmaal.dk

Translatør, cand. interpret.
Jørgen Christian Wind Nielsen
Mylius Erichsens Allé 27, 2900 Hellerup,
tlf. 3962 2720, e-mail: jcn@modersmaal.dk

Seminarielektor Claus Tilling,
Islevhusvej 36, st., 2700 Brønshøj, tlf. 3828 6648,
e-mail: ct@modersmaal.dk

SUPPLEANTER TIL BESTYRELSEN:

Cand.mag. Helle Bønløkke
Peter Holmsvej 6, 6. th., 2450 København SV,
tlf. 4035 1508, e-mail: hb@modersmaal.dk

Katrine Bøgh Brixen
Lærdalsgade 3, 1.tv., 2300 København S,
tlf. 2065 8988, e-mail: kbb@modersmaal.dk

MODERSMÅL-SELSKABETS SEKRETARIAT:

Birte Iversen,
Engerødvej 34, 3200 Helsingør, tlf. 4879 6352,
e-mail: sek@modersmaal.dk

SPROG & SAMFUND

er medlemsblad for Modersmål-Selskabet og udsendes i 4 numre årligt. Abonnement for ikke-medlemmer 90 kroner.

Oplag: 1200 eksemplarer.

BLADUDVALG:

Henrik Munck (form.)
Ingrid Carlsen
Jørgen Christian Wind Nielsen

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Michael Blædel
Lyngfeldtsvej 17,
3300 Frederiksværk
tlf. 47 74 62 61
michael@blaedel.com/
red@modersmaal.dk

LAYOUT:

Martin Sand Pævatalu

REPRO OG TRYK:

Clausen Offset
ISSN 0108-433 X

Artikler, der offentliggøres i Sprog & Samfund, tegner ikke nødvendigvis Selskabets holdning. Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Modersmål-Selskabet har til formål at virke for bevarelse og udvikling af modersmålet som en grundlæggende forudsætning for dansk kultur og folkestyre. Dette tilstræbes ved:

1. At vække forståelse for betydningen af en klar, udtryksfuld og varieret anvendelse af sproget i tale og skrift – med respekt for dialekterne
2. At formidle kendskab til forskning og uddannelse vedrørende det danske sprog.

Medlemskontingent er 225 kr. årligt, for uddannelsessøgende og pensionister 150 kr. (Portogebyr – udlandet: 50 kr.)

Giro 6 67 69 01.
CVR-nr. 7682-4215
Bank: reg.nr. 9570, kontonr. 6 67 69 01
Internet: www.modersmaal.dk

Mens vi venter

AF BENT PEDERSBÆK HANSEN

I begyndelsen af marts skulle det blive åbenbart, hvilken indstilling kulturministerens kommission for en evt. sproglov for dansk er kommet frem til. Utvivlsomt vil der blive tale om et kompromis mellem på den ene side de højere læreanstalters „globalister“ med videnskabsminister Helge Sander i spidsen og på den anden side de mere modersmålsorienterede sprogfolk med Dansk Sprognævns repræsentanter i spidsen. I Modersmål-Selskabet mener vi, at det uanset kommissionens indstilling er vigtigt, at sagen kommer til afgørelse på højeste sted, nemlig i Folketinget. Spørgsmålet om engelsk eller dansk som forsknings- og undervisningssprog ved universiteterne er et fælles, nationalt anliggende, som ikke skal afgøres af de enkelte læreanstalter.

Et indlæg i dagbladet Information i efteråret 2007 gjorde det klart, hvor videnskabsminister Sander står. Overskriften var „Sprogdebat truer dansk forskning“, og ministeren er bekymret for, om en evt. kommende sproglov vil pålægge universiteterne at forske og undervise på dansk, hvilket efter hans mening vil gøre det vanskeligt at tiltrække udenlandske forskere.

Men hvorfor dog det? Lad da bare de udenlandske folk undervise på engelsk, hvis det er det, de er bedst til, og lad så den øvrige undervisning foregå på dansk, som danske forskere og studerende formodentlig er bedst til. Der er ikke nogen grund til, at hele det højere uddannelsesvæsen skal overgå til engelsk, fordi nogle få udenlandske forskere ikke kan dansk. Allerede ministerens overskrift er selvmodsigende: Hvis forskningen skal bero på engelsktalende og foregå på engelsk, hvori består da det danske, bortset fra at det er danske skatteydere, der betaler?

Måske kan netop sprogdebatten redde dansk forskning.

Sjovt nok fremkom Sanders indlæg samtidig med, at Information bragte en serie artikler om universiteternes „daglejere“, den store gruppe af løst tilknyttede undervisningsassistenter, der hyres

semester for semester og med hatten i hånden må hutle sig fra job til job uden mulighed for at tilrettelægge deres undervisning over længere forløb og uden håb om at komme til at forske.

Sammenholdt med disse mange mennesker virker Sanders tal ikke frygtindgydende. Universitetsverdenen skal, skriver han, „frem til 2015 ansætte næsten 3500 nye forskere“. Hvor herligt, endelig kan de unge komme til, hvis da ikke alle de 3500 skal være engelsktalende udlændinge. Med et årligt optag på universiteterne på omkring 20.000 studerende skulle det vel være en realistisk mulighed over 8 år at rekruttere det fornødne antal talentfulde unge danske forskere, der også kan undervise på dansk; samtidig med at de på engelsk, tysk, fransk osv. holder sig orienteret om, hvad der sker i den internationale forskningsverden og kommunikerer med kolleger på disse forskellige sprog, som universitetsprofessorer har gjort det siden Holbergs dage.

Her var virkelig noget nyttigt for videnskabsministeren at sætte sine kræfter ind på: at sørge for faste stillinger til det nødvendige antal unge forskere, så de ikke skal spilde deres tid med at rende fra Herodes til Pilatus med ansøgninger, bønskrifter og evalueringer.

En væsentlig årsag til, at unge danske forskertalenter ikke kan komme frem, er også meriterings-systemet ved universiteterne, kravet om publicering i „internationalt anerkendte tidsskrifter“. Hvad med lidt realisme? Vi er fem millioner her i landet. Hvad om vi forskede og publicerede på dansk i første omgang og så engang imellem, når en H.C. Ørsted eller en Niels Bohr dukkede op, lod deres skrifter publicere på engelsk?

I øvrigt er det ikke tilfældigt, at både Ørsted og Bohr var elskere og dyrkere af deres modersmål, for det var på det mål, de fik deres ideer, som de så senere kommunikerede på andre sprog.

På den måde er modersmålene stadig videnskabens sprog, mens engelsk er et nyttigt kommunikationsredskab.

Modersmål-Dagen

AF JØRGEN CHR. WIND NIELSEN

Den 21. februar blev Modersmål-Dagen markeret i Danmark for første gang. Det skete i et samarbejde mellem Modersmål-Selskabet, Esperantoforeningen for Danmark og FN-forbundet. Modersmål-Dagen er indstiftet af FN i 2000 og markeres hvert år. Formålet er at fejre de godt 6.000 modersmål, der findes verden over, og at fremme sproglig diversitet og flersproglig uddannelse. Arrangementet i Danmark skal ses som starten på en tilbagevendende årlig tradition.

FN's sprogår

Som noget særligt i år markerer Modersmål-Dagen også starten på FN's sprogår. Sprog befinder sig i hjertet af det sociale, økonomiske og kulturelle liv. Sprog er ikke kun et anliggende for specialister. Det er indholdet i det internationale sprogårs motto: „Sprog spiller en rolle!“

Det europæiske år for interkulturel dialog

I Den Europæiske Union – og i Europarådet - er 2008 Det europæiske år for interkulturel dialog, med mottoet „Sammen og forskellig“. Formålet er at bidrage til gensidig forståelse og bedre sameksistens. En gruppe intellektuelle, hvortil regnes den danske forfatter Jens Christian Grøndahl, har hjulpet Europa-Kommissionen med en rapport om flersprogetheds bidrag til interkulturel dialog. Gruppen kommer i rapporten med forslag til, hvordan sprog kan fremme den interkulturelle dialog og den gensidige forståelse, og fremhæver at der er en klar forbindelse mellem sproglig mangfoldighed og europæisk integration.

En nyttig udfordring

„En nyttig udfordring – Hvordan en mangfoldighed af sprog kan bidrage til at knytte Europa tættere sammen“, som rapporten hedder, indeholder to hovedkonklusioner. For det første: I de bilaterale relationer mellem EU-landene bør kommunikationen foregå på de to landes sprog frem for på et

tredje sprog. I hvert land bør der være tilstrækkeligt mange, der taler de andre landes sprog. For det andet: EU bør fremme ideen om et „personligt adoptivsprog“, der skal betragtes som „modersmål nr. to“. Alle EU-borgere opfordres til at lære sig et sådant adoptivsprog. Det bør indgå helt naturligt i alles skoleundervisning og videreuddannelse og også følge den enkelte i arbejdslivet, snævert knyttet som det er til historie, kultur og litteratur. Adoptivsproget vil normalt ikke være det, der bruges i international kommunikation.

Leonard Orban er kommissær med ansvar for flersprogethed i EU.

En række praktiske overvejelser gør sig også gældende, bl.a.: De sprog, der tales af indvandrere fra lande uden for EU, bør være blandt dem, som EU-borgerne opfordres til at lære, og „For de europæere, hvis modersmål er et verdenssprog, vil det være særlig vigtigt at lære et personligt adoptivsprog, fordi de derved undgår at blive isoleret i ensprogethed.“

Leonard Orban

EU's kommissær med ansvar for flersprogethed, Leonard Orban, sagde i forbindelse med afleveringen af rapporten: „Gruppens ideer vil sætte gang i debatten i dette år for interkulturel dialog. Forslagene er helt på linje med det ønske, som EU-lederne gav udtryk for i Barcelona i 2002, nemlig at man i EU skal undervises i modersmålet plus to andre sprog. Et godt kendskab til andre sprog er med til at bygge bro mellem kulturerne og fremmer den gensidige forståelse.“

Selv samme Leonard Orban var i København i begyndelsen af februar og sagde på konferencen „Sprog og (uudnyttede) forretningsmuligheder, arrangeret af Dansk Industri og Europa-Kommissionens repræsentation i Danmark, at en ny handlingsplan for flersprogethed er på vej efter sommerferien. Handlingsplanen vil også få input fra „European Business Forum for Multilingualism“, der tæller blandt sine medlemmer vores egen Henning Dyremose. Leonard Orban besøgte bl.a. Dansk Sprognavn og gav et interview til KOMmagasinet, der udgives af Forbundet Kommunikation og Sprog. Det første ministerrådsmøde nogensinde om flersprogethed fandt sted den 15. februar.

Danmark

Mens modersmålene og flersprogethed lovprises i de højtidelige erklæringer, er det ikke modersmålene og flersprogethed, der står øverst på den politiske ønskeseddel i Danmark. Her er det fortsat princippet om parallelsproglighed, en styrkelse af engelsk og dansk parallelt, der hersker. Et princip, der i sin konkrete udmøntning har, at engelsk trænger sig dybere og dybere ind i den danske folkesjæl og det danske sprog. På universiteterne foregår en stigende del af undervisningen og forskningen på engelsk, på lærerseminarierne er engelsk omfangsmæssigt større end dansk, og i gymnasiet fravælger eleverne systematisk andre sprog end engelsk. På Copenhagen Business School – Handelshøjskolen i København, den tidligere fagsproglige forpost og hjemsted for translatøruddannelserne – er oversætter- og translatøruddannelserne i alle andre sprog end engelsk nedlagt.

CBS får ikke hjælp til at redde sprogfag

I en pressemeddelelse udsendt lige inden jul – den 21. december 2007 - skriver videnskabsministeren: „Handelshøjskolen i København (CBS) skal ikke forvente et ekstra økonomisk tilskud for at redde en række sprogfag, som CBS ellers planlægger at nedlægge.

Når uddannelserne udbydes på andre universiteter, er det ikke et nationalt problem, der skal løses med min indblanding,“ siger videnskabsminister Helge Sander. „De omhandlede fag er italiensk og

russisk samt translatør- og tolkeuddannelsen for fransk, spansk, tysk, italiensk og russisk. Disse fag har CBS valgt at nedlægge på grund af et faldende optag og tilhørende dårlig økonomi. Det er universitetet i sin fulde ret til – og perspektiverne er helt i tråd med, hvad regeringen generelt opfordrer til: At fagligt mindre miljøer bliver styrket ved, at man samler kræfterne i større enheder. Translatør- og tolkeuddannelser i fransk, spansk og tysk vil stadig blive udbudt på Aarhus Universitet. Og hvad angår italiensk og russisk, så vil disse fag stadig eksistere som kultursproguddannelser på henholdsvis to og tre universiteter. Vel er der forskelle på erhvervsproglige og kultursproglige uddannelser – men uddannelsen i arabisk på Aarhus Universitet er et godt eksempel på, at disse forskelle kan overvindes.“

Konferencen „Sprogpolitiske udfordringer for Danmark: hvordan kan forskningsresultater udmøntes?“ afsluttede 2007 med en opfordring til en national handlingsplan, og Dansk Industri har i samarbejde med forskningsadjunkt Lisbeth Verstraete Hansen analyseret Dansk Industris medlemsvirksomheders behov for fremmedsprog. Indlæggene fra konferencen om sprogpoltiske udfordringer kan ses på Handelshøjskolen i Københavns hjemmeside, resultaterne fra Dansk Industris medlemsrundspørge kan læses i rapporten „Mere end sprog“, der også ligger på internettet.

Sprogpolitisk arbejdsgruppe

I skrivende stund venter vi fortsat på kulturministerens sprogpoltiske arbejdsgruppe, der snart offentliggør sin rapport med sprogpoltiske anbefalinger – skal der vedtages en egentlig sproglov i Danmark? Skal anvendelsen af engelsk i uddannelsessystemet og i forskningsverdenen begrænses?

Sangens År 2008

2008 er også sangens år. I betalingsavisen Politiken den 4. februar bringes et citat af sangeren m.m. Sebastian: „Danske radiostationer skal spille mere dansksproget musik, det skal vi alle. Og det skal vi gøre, fordi vi er de eneste på kloden, der gør det. Vi skal værne om det sprog, som vi har tilfælles.“

Dansk i 1600 tallet

AF GEORG SØNDERGAARD

Jo længere vi kommer op i tiden jo bedre kendskab får vi til det danske sprog. Fra 1600 tallet har vi bevaret uoverskuelige mængder af alle slags tekster, offentlige og private breve, aktstykker og diplomer, manuskripter, prædikener, utrykte og trykte.

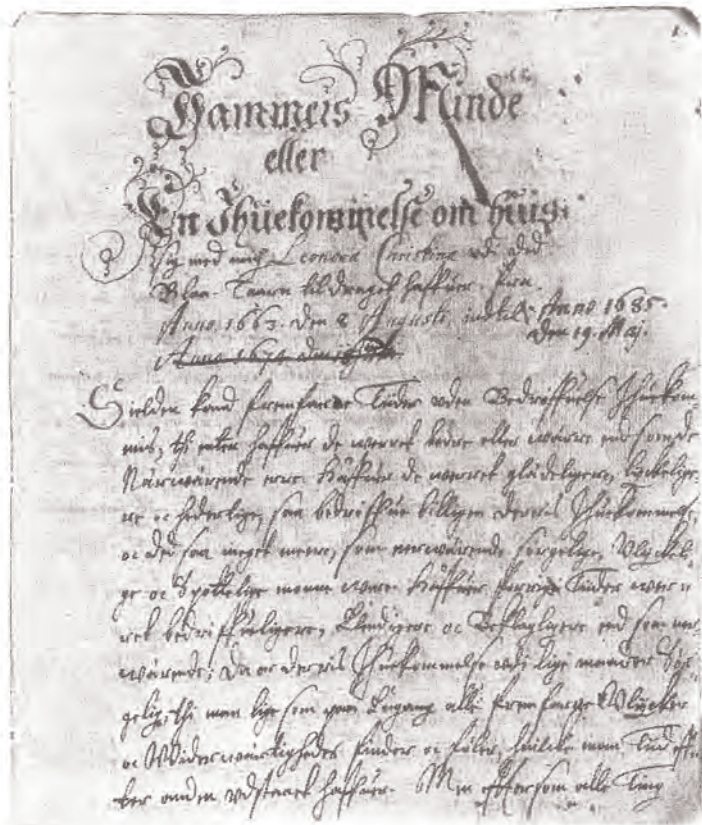
1600-tallet er en spændende tid i Danmark. Her skabes det praktiske grundlag for et moderne samfund med centraladministration, veje, postvæsen, retsvæsen, undervisning osv., alt det som er en forudsætning for at et samfund skal kunne fungere. Fra 1600-tallet har vi store mængder af kildemateriale (matrikler, folketællinger, markbøger, kirkebøger osv.) der omfatter hele Danmark.

I 1660 indførtes Enevælde i Danmark, noget vi i dag nok vil kalde „øget centralisering“. Et konkret eksempel på enevælde er den ensretning af retsplejen som fremgår af Chr. V.s Danske Lov.

Fra 1600-tallet har vi begyndelsen til litteratur i Danmark. Den beskæftiger sig mest med åndelige emner, så her finder vi religiøse og opbyggelige skrifter, prædikener, postiller, samlinger af salmer. Mange af salmerne i Thomas Kingos Aandeligt Siunge Kor lever stadig i dag.

En form for litteratur som fik enorm betydning i eftertiden tog sin begyndelse her. Det var faglitteraturen, hvor videnskabelige resultater blev fastholdt, hvor tænkere og forskere fremlagde deres visdom og deres teorier. Ganske vist var det lærde sprog latin, men det banede vej for udviklingen, deriblandt udviklingen af det danske sprog.

Skautrup nævner forarbejder til dansk-latinske

Første side af Leonora Christinas egenhændige manuskript til Jammers Minde, hendes dagbog fra fangenskabets først i Blåtårn siden i Maribo Kloster, fra 1663 til 1685, i alt 22 år.

ordbøger af Lavrids Kok og Peder Syv hvis samlinger blev overtaget af henholdsvis Matthias Moth og Frederik Rostgaard. Ingen af disse store ordbogsarbejder er nogensinde trykt. Den første danske bog om det danske sprog er Peder Syvs Nogle Betenkinger om det cimbriske Sprog 1663, »vor første populære og på dansk skrevne fremstilling af sprogvidenskaben, naiv efter nutidsbegreber, men varm i sit forsvar for modersmålets ret og i øvrigt omhandlende almene spørgsmål« (Skautrup II, 285).

Der er stor interesse for historisk-selvbiografisk litteratur, men den er domineret af latin og således

ganske ufolkelig. Ikke mindst derfor får Leonora Christinas Jammers Minde en helt ekstraordinær status i dansk prosas historie.

Jammers Minde (1663-1685) er »det betydeligste prosaværk som den danske litteratur kan opvise i 1600-tallet« (Politikens litteraturhistorie I (1964) s.203).

Som kongens datter havde Leonora Christina jo helt ekstraordinære forudsætninger. Hun var belæst, beherskede flere sprog. Hun havde levet hele sit liv ved hoffet, hun var gift ind i de mest indflydelsesrige kredse i riget. Nu måtte hun undgælde for sin mands landsforræderi og blev arresteret og fængslet på Christiansø. Senere blev hun overført til Blåtårn og endelig efter 19 år til Maribo Kloster.

»Foruden at vise os Leonora Christinas personlige litterære kunnen er Jammersmindet i særdeleshed interessant derved, at det giver fyldige eksempler på talesproget i høje og lave kredse (se ndf.) Man kan vel ikke med fuldstændig sikkerhed sige, at Leonora overalt gengiver udtalelserne ganske som de er blevet sagt, men vi ved – bl.a. fra Malmøforhørene 1659, som hun kunne referere i det væsentlige korrekt – at hun havde en god hukommelse for replikker, og de fleste af disse i Jammersmindet kan også nok betragtes som næsten stenografisk rigtige.« (Skautrup II s.277)

Leonora Christina kunde tale både højtysk (således i fængslet med den første slotsfoged) og plattysk (fx. med den anden slotsfoged). Hvis det drejede sig om religiøse emner, talte hun højtysk: „eftersom ieg meest bibelen paa tydsk haffuer læst“; Når hun blev vred og skældte ud, gik det nok bedst paa plattysk! (Sk.II. 303).

Også fransk beherskede Leonora Christina, både i tale og skrift, noget ganske usædvanligt på en tid hvor fransk sprog og kultur var langt forud for dansk. Leonora Christina har tilmed skrevet sin selvbiografi på fransk.

Det er ganske let og yderst interessant at gøre stilistiske iagttagelser i Leonora Christinas skrivemåde. Man finder let forskelle i stilniveau, noget der kan afspejle skiftende opmærksomhed over for teksten. Det fremgår af følgende eksempler fra Skautrup:

Stift skriftsprog:

Mit Sind haffuer lenge offuer denne Jammers Minde striidig werret (rettet til: werret striidig), ey kundende slutte, om ieg mig bemøde skulle (rettet til: skulle bemøde) mine Liidelser att forglemme end dennem att i huekomme ... med Skiel skal I kunde sige, att Gud underlige Ting imod mig gjort haffuer.

Man bemærker den omhu for at finde det sprogligt korrekte udtryk som kommer til udtryk i Leonora Christinas mange rettelser og tilføjelser.

Mest menneskelig er fremstillingen i de lange passager hvor sproget er neutral daglig prosa. Det er her Leonora Christina afslører sig som ypperlig fortæller og skribent med rod i europæisk litterær tradition.

Man kan med rette betegne hende som litterært og åndeligt opvakt til trods for den grusomme skæbne der havde ramt hende. Skautrup har en række gode eksempler på neutral prosa:

Wi leffte siiden i goed Roelighed (i margen tilføjtes: ded 1668. Aar). Jeg (i margen tilføjtes: skreff oc) war provideret med adskilligt til haand Arbeed, saa Kresten kiøbte intet for mig uden et Par Bøger, oc dem maatte ieg betale dob-belt oc mere end dobbelt med Lys. Karen bleff hoes mig paa fiærde Aar; oc som hendes Daatter da skul-de giftis, oc hun gierne wille were nærwærende paa Brylluppet, talte hun med mig derom, hworledis ded kunde lafwis, thi hun wille gierne haffwe tilsaffn att komme igien, naar den quinde, ieg fik igjen, skulle bort.

Alle Ting vare udi hans Magt; det var hannem let mig Taalmodighed at give, saa som han tilforne Styrke og Mod given havde saa haarde Pust og Stød at udstaa.

Leonora Christinas Jammers Minde er det betydeligste prosaværk som den danske litteratur kan opvise i 1600-tallet. Det er præget af sin forfatters stærke personlighed.

Skal vi bare falde til p18?

– Eller når tal skal give mening som bogstaver

AF CLAUS TILLING

Som så mange andre sproglige fænomener begyndte den store udbredelse i reklamesproget: Tal skulle læses som bogstaver for at give mening. Det store benzinselskab hed Q8, og det gav ingen sproglig mening at jeg læste det som „Q otte“. Det skulle jo tolkes som „Q eight“, og så var det et fint ordspil på engelsk for Kuwait, det land olien kommer fra. Inde i mit hoved siger det stadig „Q otte“ henne på hjørnet af Frederikssundsvej. Jeg overvejer ikke om det nu skulle være åtte, acht, eight eller huit. Det er jo det der er det smarte ved at have et fælles talsystem.

Den anden måde at læse på kender vi som en leg, som en rebuslæsning, der også er et begyndertrin i børns læseindlæring. Det er helt fint når der er et T eller et V og så et billede af en and hvorefter barnet skal få lydene til at smelte sammen til Tand eller Vand. „1 2 mat“ skal læses som „en tomat“. Alerede her er det blevet en spøg.

På et utal af gadehjørner ligger der nu forretninger eller kiosker som benævnes 7-eleven „seven-eleven“. Jeg kender ingen der kalder dem syv-eleven eller syv-elleve. Den engelske udtale er rimet og mundret, så det er vel i orden. Lad os velvilligt kalde en forretning der har åbent fra syv til elleve for en døgnkiosk eller en døgner.

Fænomenet yngler. Tallene 2 og 4 bliver brugt utallige steder. Vi kan vel umiddelbart på dansk forstå 2tal som total, men de fleste steder skal 2 forstås som et dansk total, der skal udtales som engelsk „to“, altså med betydningen „til“, fx kan man få en netadresse på „get2net.dk“. Det er noget rod. På samme måde er det en engelsk rebus når der reklameres med EC 2 GO (Easy to go). Begyndte du med dansk enfoldighed fra venstre mod højre med E C 2, så er det bare om igen, køden gjaldt ikke.

4 skal læses som „four“ der har et bekvemt lydligt sammenfald med „for“. Det kombineres undertiden med „you“ i den rent engelske rebus „4 U“.

Og skal det siges på dansk bliver det så „for dig“ eller „til dig“. Det gør ikke usikkerheden i brugen af danske forholdsord mindre.

Jeg har for nylig læst i min avis at www.aids-linien.dk (som burde staves linjen nu) fra årsskiftet 2007-08 skifter navn til www.sikker6.info. Udtalen er i orden, men hvordan er det lige med stavningen? Hvis det nye navn skaffer flere brugere, er det godt. Skal målgruppen have det lidt smart?

Noget må man jo gøre når ens sprogformnelse bliver provokeret. Jeg gik mig en tur og begyndte at lege med sproget. Hvad kunne det ikke blive til? Skal vi skrive „5-inisme“? Skal man sætte sit barn på P8? Vil det ikke bare 9vellers sproget? Er det bedre at 10e med det? Fortsæt selv! Det er altid godt at give sit B7 med.

Jeg havde ikke gået fem minutter før jeg passerede en parkeret varebil. „Fuge 4maet“ stod der malet på siden. Her var én der havde fået en lys idé, Fugefirmaet. Det navn kan man nok ikke indregistrere som varemærke fordi det ikke har tilstrækkeligt særpræg. Det har „fuge 4maet“. Indehaveren har det som jeg: 4 læses som fire – eller her snarere fir- (som i fireværelseslejlighed).

Her er jeg så ved min pointe: Det er et alvorligt angreb på sprogopfattelsen at man til daglig udsættes for at noget så tidligt indlært som talrækken skal udsættes for den lille tvivl: Skal det nu udtales på engelsk, det her? Jeg er ikke faldet til patten endnu når det gælder tallene.

Nyhedsavisen havde et „Tæt på“-interview med krimiforfatteren Elsebeth Egholm den 8. december 2007. Et af standardspørgsmålene er ”Jeg hader mig selv når...” og svaret var: ”Det engelske ord kommer før det danske oppe i mit hoved. Det generer mig grænseløst, og jeg kan nogle gange bare ikke finde de danske ord.

”Der kan måske ligge et positivt afsæt i selvhadet.

Den Nye Aftale

AF KRISTINE GARDE

„Lørdag aften så snart sabbatten var forbi, gik Maria Magdalena, Salome og Maria, Jakobs mor, ud for at købe duftende olier til at gøre liget i stand med. Tidligt søndag morgen, den første dag i ugen, skyndte de sig af sted til graven mens solen stod op. „Hvem skal vi få til at hjælpe os med at rulle stenen fra indgangen til graven?“ spurgte de hinanden, for det var en meget stor sten. Men da de kom derud, så de at stenen allerede var rullet til side.“ (Mk. 16, 1-4).

Med denne oversættelse af evangelisten Markus' (indledende) beretning om Jesu opstandelse fra de døde, som er prædiketeksten til Påskedag efter I. tekstrække, har *Den Nye Aftale* præsteret en forbedring af den senest autoriserede oversættelse af Bibelen, Gammel og Ny Testamente, fra 1992. Også i den har man nemlig nøje fulgt grundteksten, hvor den lille sætning om den meget store sten korrekt, men noget meningsforstyrrende er anbragt efter bemærkningen om, at kvinderne „opdagede, at stenen var væltet fra. For den var meget stor.“ Alligevel vil vi til påskekudstjenesten fremover blive ved med at høre den „ægte“ udgave, da *Den Nye Aftale* som en oversættelse til almindelig læsebrug skal betragtes som et supplement til, ikke en erstatning for den autoriserede oversættelse.

Af *Efterordet* fremgår, at målgruppen er mennesker med et spinkelt kendskab til kirke og bibel. Bibelselskabet har derfor indtaget den holdning, at sproget skal holdes i et enkelt og mundret dansk, så vidt muligt rensat for fremmedgørende fagsprog, der i stedet er omformet til almindeligt kendte udtryk. Ambitionen har været en såkaldt meningsbaseret oversættelse, hvor den umiddelbare forståelighed bevidst er vægtes frem for hensynet til tekstens tolkningsmuligheder uden at give køb på kravet om en videnskabelig oversættelse. Til hjælp for målgruppelæseren er der til hvert skrift udarbejdet en indledning med et kort rids af dets indhold og formodede tilblivelsestidspunkt, ligesom *Den Nye Af-*

tale er forsynet med ordforklaringer primært på historiske personer, navne og byer. I det citerede uddrag af Markus' beretning om Jesu opstandelse giver det pote at slå f.eks. „Jakob“ og „sabbat“ op.

Ud fra de præmisser, der er lagt til grund for oversættelsen, er der tale om et fornemt resultat. Sprog-niveauet nærmer sig langt fra forfladigelsens grænse, og den undertiden betydningsindsnævrende gengivelse ender ikke i egentlig fejlfortolkning. Holdet bag *Den Nye Aftale* – nævnt i *Efterordet* – har utvivlsomt knoklet for at åbne indgangen til det bibelske univers for den forudsætningsløse læser. Der er blevet flyttet mange tunge sten i den gode sags tjeneste, måske for mange. Efter min mening burde man ikke have ofret de særlige nytestamentlige ord og begreber (nåde, barmhjertighed, retfærdiggørelse) på forståelighedens alter. End ikke kerneordet evangelium er bevaret og dets forskellige betydninger sat ind i ordforklaringen. Det er muligt, at mit tidligere mangeårige virke som præst i folkekirken spiller mig et puds, men jeg finder det uheldigt, at der med den konsekvente omskrivning af alle fagord uundgåeligt lægges afstand til det sprog, som benyttes i gudstjenestens liturgi og salmer, og som netop spiller på væsentlige ord og begreber i *Det Nye Testamente*.

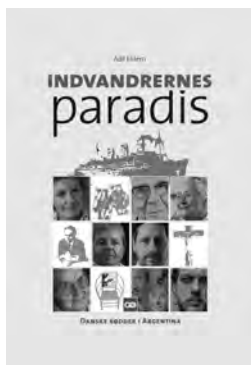
De betænkelige omkostninger ved det høje krav om umiddelbar forståelighed skal dog ikke skygges for en varm opfordring til at give sig i kast med læsningen. Opfordringen gælder ikke alene den tiltænkte målgruppe, men også mennesker med et mere fortroligt forhold til en kirke, der har Bibelen som hellig bog på traditionsvilkår af, at den løbende oversættes og tolkes. *Den Nye Aftale* værner således imod en bibelfundamentalisme, hvor tekstens mening ligger urokkeligt fast.

Det Nye Testamente på nudansk.

Det Danske Bibelselskab 2007. 524 sider. Pris kr. 169,00.

Hvordan dansk-argentinere har bevaret deres modersmål

AF HENRIK MUNCK

De danske udvandrere til Argentina har gjort alt det, der i dagens Danmark betegnes som politisk ukorrekt for indvandreres integration, og de har selv betegnet Argentina som indvandrerens paradys. De bosatte sig i isolerede samfund, de byggede deres egne

skoler og kirker, de hentede ægtefæller i Danmark, og de sendte deres børn på genopdragelsesophold i hjemlandet. Derfor kan man endnu i Argentina møde op til sjette-generations-indvandrere, som taler dansk uden at have boet i Danmark.

Det var i et område på størrelse med Fyn i den såkaldte „danser-trekant“ på pampassletten mellem byerne Tandil, Tres Arroyos og Necochea knap 500 km syd for hovedstaden Buenos Aires, at flertallet af de 13.000 danske udvandrere til Argentina i perioden 1860-1930 slog sig ned. De udvandrede fra et Europa i krise og et Danmark med fattigdom. Fire ud af ti vendte hjem igen på grund af bristede drømme og hjemve. Men mange blev, og telefonbøgerne præges endnu af dansk klingende for- og efternavne.

Dansk-argentinere skabte et stærkt kulturelt, religiøst og socialt fællesskab, hvor modersmålet vandrede videre gennem generationer, ofte med bevarelse af dialekter der afslører, fra hvilke danske egne de udvandrede. Deres forklaring var, at de ikke følte noget fællesskab med de spansktalende i et katolskpræget land, men at de med baggrund i danske landbrugs- og håndværkstraditioner kunne samarbejde indbyrdes om en fælles fremtid.

Historien om dansk-argentinere har i den aktuelle integrationsdebat påkaldt sig en mangesidet

interesse. Flere radio- og fjernsynsreportager har fortalt om fænomenet, som også har givet litterær inspiration til romaner om den lollandske udvandrerpioner Hans Fugl og en kommende roman af Jane Aamund.

Forfatteren til denne anmeldelse har i efteråret 2007 selv besøgt danskertrekanten og kan på denne baggrund give bogen „Indvandrerens paradys“ sin bedste anbefaling som en bog, der fortæller historien om de danske rødder i Argentina på en både koncentreret, varieret og spændende måde. Bogens forfatter er den tyrkisk fødte kurder Adil Erdem, der kom til Danmark i 1982 og siden har virket som forfatter og bl.a. har undervist i dansk på Høje Taastrup Sprogcenter.

Blandt hans elever var her en pige, der præsenterede sig som fjerdegenerationsdanser fra Argentina. Hun var sendt et år til Danmark for at lære sproget og landet at kende, efter at hun i Argentina havde gået til dansk modersmålsundervisning en gang om ugen, siden hun var otte år. Men hun havde ikke lært nok dansk på aftenskolen, hvor halvdelen af tiden gik med at lære om kristendom og dansk kultur på spansk. Tidligere havde både hendes bedsteforældre og forældre været sendt på højskoleophold i Danmark.

Adil Erdem var på det tidspunkt ved at skrive en debatbog om andengenerationsindvandrere i Danmark og var optaget af diskussionen om, hvorvidt modersmålsundervisning var en hindring eller ej for den videre integration af indvandrere i det danske samfund. Han blev så optaget af dansk-argentinernes integrationshistorie, at han i 2004 selv rejste til Argentina og mødte en række dansk-argentinere. I bogen lader han 13 af dem fortælle deres historie. De tegner et varieret billede af vilkårene gennem flere generationer for dansk-argentinernes levevilkår og for udviklingen af kendskabet til det danske sprog og den danske kultur.

Blandt bidragyderne er Steen og Gullan Lerfeldt, som i mere end 35 år har været dansk præstepar ved Den Danske Kirke i Necochea. I stigende omfang holdes gudstjenesterne på spansk, og vielser og barsedåb sker stadigt hyppigere med deltagelse af både en protestantisk og katolsk præst. I bogen fortæller også Piet Heins barnebarn Juan Hein om sit møde med sin berømte danske bedstefar og hans dramatiske tilknytning til Argentina, der ikke skal afsløres her.

Som indledning til bogen fortæller Sydamerika-korrespondent Rune Vitus Harritshøj udvandringshistorien om danskerne i Argentina ført frem til foråret 2007. Argentina oplevede i årene 1998-2003 økonomisk krise, men efter den centrum-venstre-orienterede peronist Néstor Kirchners valgsejr ved præsidentvalget i 2003 har landet været på vej op. I efteråret 2007 vandt præsidentfruen præsidentvalget, idet Cristina Kirchner fik et overbevisende flertal, så ægteparret fortsat kan bo i præsidentpaladset.

Bogen er udgivet af Geografforlaget og dermed tænkt anvendelig i undervisningssammenhæng. Sidst i bogen er en række nyttige links til hjemmesider med fakta om Argentina og om de danske udvandrere i Argentina. Bogen er illustreret med en række ofte helsides portrætfotografier taget af den argentinskfødte fotograf Alejandro Lipszyc, og de bidrager til at gøre den spændende bog både smuk og indbydende.

PS: I en artikel om dansk-argentinere af Jens Løner i Politikens Magasinet den 25. november 2007 fortæller tredjegerationsindvandrerens Diana Knudsen: - Vi havde besøg af en pige fra Danmark, som boede hos os på et tidspunkt. Så skulle vi synge "Der er et yndigt land". Hun kunne den ikke! Folk kom og spurgte mig: Hvordan kan det være, at vi kan og hun ikke kan den? Det er åbenbart ikke noget, man lærer ordentligt længere. Men det var nu flovt.

Adil Erdem: Indvandrerens paradys – danske rødder i Argentina. 140 sider. 160 kr. Geografforlaget.

Årbogen

Årbogen 2008 er under udarbejdelse, og titlen bliver *Fra det ene sprog til det andet*.

Tolkning er en uhyre krævende disciplin, som mange dygtige oversættere viger tilbage for, men så alligevel ved afslutningen af et litterært eller almen sprogligt oversættelarbejde må erkende at have begået.

Ingen læser af H.C. Andersens eventyr på nutidsdansk kan undgå at føle sig enten skuffet eller glad overrasket (alt efter temperament), hvis originaludgaven hidtil lå godt forankret i bevidstheden. På samme måde kan oversættelser af Shakespeare begejstre eller give noget nær fysisk smerte. Det individuelle publikum kan være aldrig så stemt for en *opdatering*, men hvis sanselighed og Satans magt, og dén elskov, der kræver mord og blodig vold op og ned gennem generationer, bliver mindre mærkbar i en nyoversættelse, kan det ødelægge sanseoplevelsen.

De to eksempler fra klassisk opfattelse af oversættelse/tolkning er *til at tage og føle på*. Temaet er langt mere forgrenet og kompliceret, og det skal bogens tekster forsøge at gøre klart.

Er det *gendigtning* og ikke oversættelse?

Er oversættelse fra arabisk til fransk og videre til dansk en genvej eller en overflødig omvej?

Vil oversættelser fra engelsk til dansk snart være *en saga blot*?

Det danske sprog skal være formidler af et særligt kulturelt nærvær i enhver oversættelse af litteratur og af fagligt stof, mundtligt og skriftligt, i kunsten som i dagligdagens gøren og laden. Nærvær er bare et af kodeordene

Vi vil med bogen blandt andet skabe kendskab til de kvaler og de glæder, de tab og de store gevinster oversættelarbejdet kan give sin udøver og sin bruger.

Og vi tror bogens tekster vil give gode oplevelser til læseren! Rækken af forfatternavne omfatter i øjeblikket tolv meget kendte og anerkendte forfattere, kritikere og oversættere. Man kan glæde sig!

På årbogsudvalgets vegne

Gerda Leffers

Når sætningen er god

AF CLAUD TILLING

”Sætningen” vil gerne i praksis vise hvordan en overskuelig bog på 89 sider kan bygges indbydende op så læseren straks gribes og føres ind til noget centralt og spændende – ligesom indledende sætninger skal.

Der er en appetitvækkende stribe fra

Radiserne med Nuser ved skrivemaskinen, og der er en indholdsfortegnelse med 8 kapiteloverskrifter: Den gode helsætning, Forfeltet, ”Motoren”, Bagfeltet, Sætningsrøntgen, Citatet, Sætningsemnet og Bedre tekster. Første stikord under Den gode helsætning er ”Supereksempler”, og de er ”Forundring fryder” og ”Mads, han har alt”. De rummer sprogyderne ”korthed eller økonomi – rytme – mundtlighed – vokal- og konsonantrim – samt væsentlighed og indholdskoncentration”. Man skal helt hen til side 15 for at finde ”bogens plan”, der traditionelt står i et forord, men så har man altså allerede noget at hænge planen op på. Velvalgt praksiseksempl.

Grammatisk er det netop sætningen, helsætningen og ledsætningerne og deres syntaks, det drejer sig om. Som et særligt fænomen herunder er citatet og anførelsen af citater, (der er særlige ved som regel at være helsætninger der er led i en anførende helsætning). Endelig sætningsemnet som mangler enten subjekt eller sætningsdannende/tidsbøjet verbum.

Det hele styres ud fra en minimodel af danske sætningers opbygning: Forfelt, ”Motor”/tidsbøjet verbum og Bagfelt. Det er en stærk forenkling af Paul Diderichsens sætningsskema (F/vsa/VSA); bagfeltet er også noget andet end Diderichsens slutfelt, hvad der også gøres opmærksom på. Men hensigten er klart pædagogisk. I alle bogens mere end 160 eksempler er forfeltet understreget, og moto-

ren er med fed skrift. Den systematiske gentagelse har utvivlsomt en pædagogisk virkning som mønsterdanner når læseren skal skrive selv.

Der er 47 nummererede opgaver undervejs men klogeligt ingen facitliste. De første griber læseren der hvor enhver med blot rudimenter af skolegrammatik kan være med. Man tæller helsætninger, prøver om sætningerne kan stå alene og laver ’ikke-prøven’ for at se om man har en ledsætning. Men det er ikke skolegrammatikken der er bogens hoveddærende. Heller ikke om sætningerne er korrekte (hvad de selvfølgelig også efter forfatterens mening bør være). Det drejer sig om godt eller dårligt sprog, sætning efter sætning.

Bogens målgruppe er journaliststuderende, og for dem – og alle os andre læsere – er det en rigtig god opgave at forsøge at placere 4-5 nogenlunde ensdannede sætninger efter kvalitet. Det skærper iagttagelsen og styrker det nødvendige sproglige beredskab. Samtidig viser det at sprogforståelse til en vis grad er individuel. Dog ikke mere end at bogen vrimler med velbegrundede råd om spændende ord, variation, sætningslængde og meget mere. Skyum-Nielsen har skrevet disputats om fyndord, og de har helt tydeligt hans bevågenhed. Under ”Motoren” (det var verbet) finder vi ’Bleiverberi’ og ’Kraftverber’. De sidste får et katalog på et helt opslag med ideer fra studerende. Prøv om du ikke selv kan finde et par stykker mere. Der er også ’Bagbøvl’, ’Dittofoni’, ’Negativitis’, ’Slattenhaleslaskeri’ og en hel ordpølse. For nylig, februar 08, kunne vi i radioen høre et andet fyndord fra forfatterens mund: stavelseskannibalisme, der har været provokerende nok til at udløse debat. Det er også et stærkt ord der er præget i ”Vellyden” genudgivet 2007, der er første hæfte af i alt 7 i serien Mediedansk.

Den centrale teknik i kapitlet ’Sætningsrøntgen’ (med trappediagrammer) holder jeg meget af. Den er beskrevet i ”Dansk sprog” af Peder Skyum-Nielsen og Henrik Galberg Jacobsen (ny udgave 2007, tidligere anmeldt her i bladet). Jeg synes godt om

betegnelsen trappediagrammer. De er ret nemme at tegne og forstå, og de illustrerer hvor en ledsætning er placeret i forhold til hovedsætningen, og hvor dybt ned i graderne ledsætning på ledsætning går. På denne måde bliver sætningerne altså gennemlyst. Man kan så gå op eller ned ad sætnings-trappen, og for at forstå nytten af det kan man hæfte sig ved et af forfatterens gode billeder: ”Ligesom i virkeligheden kræver det nemlig ’mere’ at gå op ad en trappe end at gå ned ad den.” Trappediagrammerne får betegnelser som ’gryde’, ’hat’, ’wok’, ’lille galge’ og ’stor galge’. Måske hjælper det nogen til at se det for sig, i hvert fald knyttes op- og nedgange til præcise anbefalinger til tv- og radiosprog hvor budskabet skal hjem i første forsøg.

En god del af anbefalingerne er skrevet ud fra optællinger i løbende tekster i medierne. Det betyder at man ved simpel optælling kan finde ud af hvorfor mange teksteksempler ikke falder i forfatterens og de fleste læseser/lytters smag. Naturligvis kan man ikke gå den anden vej rundt og slutte at bare man holder sig til gennemsnittet, har man en interessant tekst. Men man kan lære at undgå nogle dumheder.

Det hele samles op i kapitel 8, Bedre tekster, hvor

de gode råd koncentrerer i en overskuelig fremstilling.

Der uddeles ris og ros til skribenterne, og kilderne anføres, fx Radioavisen, DR’s tekst-tv, Intro i TV-avisen eller navne på en bred vifte af de store dagblade. Forfatteren vover stærke udsagn, og det er der god pædagogisk mening i når til dels anonymiserede tekster bliver vurderet. Derfor bliver det nærmest pinligt når et eksempel på ’følgende morads af uforståelige og hurtig-smarte sætningsemner’ kun alt for let kan placeres.

For mange mennesker er sætningsgrammatikken synonym med at sætte kryds og bolle for at kunne placere kommaer. Med et væld af eksempler, drøje hug, advarsler og anbefalinger løftes sætningsgrammatikken her medrivende op til en praktisk forståelse af hvorfor vi opfatter nogle sætninger som gode, bedre end andre, mere overbevisende. Betydningen heraf for den enkelte og for samfundet som helhed kan næppe overvurderes.

Peder Skyum-Nielsen: Sætningen. I serien Mediedansk, der redigeres af forfatteren. Udgives af DR Multimedie og Syddansk Universitetsforlag, 2008. 89 sider. 128 kr.

Modersmål-Selskabet på nettet

Mulighederne er mangfoldige på nettet – det ønsker vi også i bestyrelsen at satse på fremover: Hurtige opdateringer, information om arrangementer, målrettet kommunikation til de yngre generationer.

Har du tid, har du forstand på hjemmesider og CMS, har du lyst til at hjælpe bestyrelsen med at udvikle funktionalteter og løbende opdateringer?

Så send en mail til undertegnede, eller ring!

Jørgen Christian Wind Nielsen
Bestyrelsesmedlem
jcn@modersmaal.dk
39 62 27 20

Salmeordbogen

AF LORÁND-LEVENTE PÁLFI

Alle ved vel, hvad en ordbog er for noget; ligesom de fleste godt ved, hvad et register er. Sidstnævnte benævnes ofte også „indeks“. Såvel ordbøger som registre findes i alle størrelser, til alskens forskellige brugergrupper (fagfolk, semifagfolk, lægfolk; voksne, børn; folkeskoleelever, gymnasieelever mfl.) og inden for utallige socialt, sprogligt eller fagligt afgrænsede miljøer. Førstnævnte, dvs. ordbøgerne, er genstand for særlig opmærksomhed inden for den videnskab, der kaldes leksikografi; sidstnævnte, dvs. registrene, er genstand for opmærksomhed inden for det, der kaldes BDI, dvs. biblioteks-, dokumentations- og informationsvidenskab.

Skal man forestille sig en mellemting mellem en ordbog og et register, må det være noget i retning af Eva Meile og Birgit Meisters „Salmeordbogen“. Dokumenttypologisk betragtet er „Salmeordbogen“ derfor et aldeles interessant og ikke mindst sjældent tiltag.

At leksikografi er tæt beslægtet med BDI turde være indlysende. Inden for begge fag arbejdes med at udvikle systemer til afhjælpning af vidensproblemer og kommunikationsproblemer; og inden for begge fag fokuseres primært på brugeren, der har et vidensproblem eller et kommunikationsproblem – det være et problem vedr. dokumentation, behov for ny viden eller vedr. reception eller produktion af viden (fx i form af tekster) mm. Alligevel er dette tætte slægtskab et meget overset forhold inden for begge fag. „Salmeordbogen“ er derfor ikke blot et nyttigt værktøj og rosværdigt på det praktiske plan; den er tilmed – men sikkert uden at være klar over det – nærmest banebrydende på det teoretiske plan. Værket er en registrant over såkaldt svære ord og udtryk i 791 salmer fra den danske salmeskat, og det giver hjælp til forståelse af såvel enkelt- som flerordsenheder af de forskelligste slags; fx „af vove“ (op af havet), „bold“ (dejlig), „brynde“ (glødende længsel), „did“ (derhen), „hjordens får“ (den kristne menighed), „hvo“ (hvem), „i vang“ (på marken), „id“ (gerning), „ikkun“ (kun), „kvide“

(sorg), „lyder“ (fejl, synd), „miskundhed“ (barmhertighed, overbærenhed), „rast“ (hvile), „sjælebad“ (dåben), „såre“ (meget), „tilje“ (jorddække, jordoverflade), „trindt“ (rundtomkring), „trolig“ (trofast), „trøstig“ (tillidsfuld), „tål“ (tålmodighed), „yndelig“ (med ynde) mfl.

Opslaget sker ikke på et givent ord, som i en traditionel ordbog eller i et traditionelt register, men på en given salme, som man i tvivlstilfælde, dvs. dersom man ikke kan huske titlen, kan søge via titelregistret bag i bogen eller mere omstændeligt via stikordsregistret sammesteds. Har man slået salmen op, finder man de ord, udtryk eller sætninger i den pågældende salme, som af den ene eller anden grund må forventes at volde forståelsesproblemer for dansktalende i dag; det være enten, fordi det pågældende ord hhv. udtryk er meget gammelt og ikke længere brugt, fordi det har en anden betydning i dag i forhold til gammel tid eller måske blot bliver brugt i en usædvanlig betydning i netop den pågældende salme. Naturligvis er en del af forklaringerne af kristologisk hhv. teologisk art, hvilket hænger sammen med salmernes indhold, men dette er kun en yderligere kvalitet ved værket, som derved også – om end i nok så lille udstrækning – fungerer som en slags bibelordbog eller i enkelte tilfælde endda som et religionsleksikon.

Selv om man ved enkelte opslag må undre sig over udvalget af ord (man kender vel ord som „brat“, „vid“, „bod“ og „åg“ i dag?), ændrer det ikke ved, at „Salmeordbogen“ er et flot tiltag, et brugbart værktøj og et godt initiativ til styrkelsen af modersmålet.

Eva Meile & Birgit Meister: Salmeordbogen. Salmernes ord og udtryk forklaret i et nutidigt sprog. København: Borgen 2007. 584 s. DKK 349,00.

Livet i alvor og leg

Et lille glimt fra Vendsyssel – Gildet

AF INGRID CARLSEN.

Torsdag den 14. februar blev der holdt vintermøde på Vrå Højskole i Vendsyssel.

Aldrig har himmelen set så flot ud med alle sine røde farver i solnedgangen. Jo længere mod nord-vest jo skønnere syn. Dette er ægte kunst af skaberen hånd, som et forspil til aftenens samvær med vendelboere, som deler glæden over sprog og kunst.

Først en lille rundtur på maleriudstillingen i Kunstbygningen. Herefter blev salen indtaget af 65-70 mennesker, som gerne ville være sammen og høre underholdning med sang og musik.

Formand Kristian Jensen bød velkommen og her efter vi fik en orientering om Vrå Højskoles virke.

De optrædende med temaet „Livet i alvor og leg“ var :

Annelise Vignæs; sang og fortælling.

Marie Louise Clemmensen: Fløjte og klaver Per Kallesøe; klaver

Og jeg skal lige love for, at vi kom rundt i alle livets hjørner i alvor og sjov – lige fra bakkesangerinden til fine musikstykker for klaver og 3-4 forskellige fløjter - Hvilken skøn lyd og dejlig harmoni - og til betydningerne af det lille „nå“...og den med lommebogen, hvor de hvide sider var de vigtigste i den travle mands liv – hvilket han erfarede for sent!

Til Vendsyssel – Gildets arrangementer er der altid dejlig mange sange.

Denne aften fællessange af de vendsysselske bl.a. „Glitrende hav“ af Inger Lauridsen.

Sangen: „Hvor mågerne skriger“ har nogle meget sigende strofer bl.a.: „hvor sproget får liv af det lavmælte lune“..... og „Kun der kan jeg finde den

fuldendte tværing“... jo, det er sprog og ord med associerende indhold for en udrejst vendelbo! Det morede jeg meget over.

En ny sang vi lærte var „Fuglene letter mod vinden“

Her er omkvædet:

„Lev dit liv mens du har det,
lev i stilhed og storm.
Se fuglene letter mod vinden.
I modvind ta'r livet sin form“

Den sang gav stof til eftertanke.

Annelise er københavner, men har boet det meste af sit liv i Vendsyssel – i modsætning til mig, som har det omvendt. Men alligevel siger hun hjem om Vendsyssel, når hun besøger familie i København.

Efter kaffepausen fortsatte underholdningen og der kom flere sjove historier om vendelboere og københavnere. Et udtømmeligt emne!

Vi sluttede som vi plejer med sangen: „Skuld gammel venskab rejn forgo...“ hvor vi inden sidste vers stiller os op i rundkreds og tager hinanden i hænderne og synger.

En hyggelig tradition.

Jo – både vendelboerne og dialekten lever og har et varmt fællesskab.

Næste arr. i Vendsyssel – Gildet bliver generalforsamlingen den 10. april på Vendelbohus i Hjørring.

Meddelelse fra kassereren

Størstedelen af selskabets medlemmer har allerede indbetalt kontingent for 2008. Imidlertid er der stadig medlemmer, der endnu ikke har benyttet det tidligere udsendte giroindbetalingskort eller foretaget netbankindbetaling på selskabets konto i

Danske Bank, - hvilket antageligvis beror på en forglemmelse. Selskabets kasserer erindrer derfor venligst om at foretage indbetaling via girokortet eller ved bankoverførsel til reg.nr. 9570 kontonr. 667 6901 snarest muligt."

Modersmål-Selskabet fejrer „Sangens år 2008“

Tirsdag den 27. maj kl. 16.30 i Kunstindustrimuseets festsal, Bredgade 68,
København

Studentersangerne synger,
og der er **fællessang** fra Modersmål-Selskabets
sanghæfte „Syng-dansk-kanon“

Pause med forfriskninger i Kunstindustrimuseets Grønnegård

Alle er velkomne, også selv om de ikke er medlemmer af Modersmål-Selskabet

Efter pausen holdes
Modersmål-Selskabets ordinære generalforsamling 2008

med følgende dagsorden i henhold til vedtægterne:

1. Valg af dirigent, 2. Bestyrelsens beretning, 3. Aflæggelse af revideret årsregnskab, 4. Fastsættelse af kontingent for det flg. kalenderår, 5. Indkomne forslag, 6. Valg af bestyrelsesmedlemmer og suppleanter og 7. Eventuelt.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen,
må være kommet frem til formanden senest den 13. maj.

På maj-gensyn i historiske rammer.

En mørk novemberaften 2007 præsenterede Modersmål-Selskabet sin årbog i Kunstindustrimuseets festsal.

Det smukke historiske sted fortjener at blive genset i majsol og er derfor valgt som ramme for studentersang og generalforsamling. Bygningerne blev under Frederik V opført i 1752-1757 af arkitekterne

Eigtved og Thurah til Det kongelige Frederiks Hospital. I 1910 flyttede hospitalet til Blegdamsvej og fik navnet Rigshospitalet, mens bygningerne efter restaurering i 1924-1926 blev overtaget af Det danske Kunstindustrimuseum. Bygningerne omkranser Grønnegården, som hver sommer giver plads for Grønnegårds Teatret.